

Nebbeslot.

Ved Thomas B. Bang.

Brandt de Borgpladser, der findes fra vor Middelalder, er der faa, der i mindre Grad end Nebbeslots tiltrækker sig Opmærksomheden. Meget faa ved, hvor det har ligget, og, hvad mere er, meget faa af dem, der færdes over det Sted, hvor det i gamle Dage laa, aner, at der under deres Fødder skjuler sig Rester af en af vore middelalderlige Borge. Denne Plads, hvor i fordums Tid Nebbeslot stod, ligger i Herslev Sogn og bestaar af de tre Forhøjninger, der i en Række ligger mellem Kattinge Værk og Kanalen SV. derfor. Landevejen gaar nu hen derover, men ved Siderne ser man store Mængder af Murstensstumper spredt paa Marken. Ser man godt efter, finder man derimellem Brudstykker af Tagsten og Munkesten, der ved deres Størrelse viser, at det Bygningsværk, der her har staaet, maa være fra den senere Middelalder.

Dette Slot er ikke, som man tidligere har antaget, opkaldt efter en Person, der hed Neppe, men Navnet forklares ved den ejendommelige Beliggenhed, det har haft. Øst derfor ligger Kattinge Sø og mod Nord Værket, der er bygget paa opfyldt Grund. Mod NV. ligger Engene, hvor igennem den gravede Kanal nu gaar. Disse Enge har aabenbart i sin Tid dannet en Del af Roskilde Fjord, og Slotspladsen har saaledes kun mod Syd haft Forbindelse med Land (hvor nu Slusen er); det har raget ud i Vandet som

et Næb, og deraf faaet sit Navn Næbbe- eller, som det oftest skrives, Nebbeslot. Hvor gammelt det er, vides ikke. Man har tænkt sig, at det skulde være en gammel Befæstning, der dækkede Indløbet til Kornerup Aa, og stamme fra den Tid, da der var Sejlads op til Lejre, hvor Kongen boede; men man hører rigtignok intet om, at de gamle Lejrekonger har haft saadanne Udenværker for deres Kongeborg. Hvorom alting er, hører man intet om det før 1324, da der nævnes en Fru Ingefred Tagesdatter til Nebbe. Og vi ved af en gammel Optegnelse, at der i Sorø Kirke er begravet en Andreas Tagesen fra Nebbe med sin Hustru Ingefred. Om disse er i Slægt med Fru Ingefred Tagesdatter, vides ikke, men sandsynligt er det. 31 Aar senere hører vi igen om Nebbeslot, som da ejedes af Brødrene Peder og Jakob Pedersen, der solgte det til en Mand ved Navn Peder Lauritsen Panther. I denne Slægts Besiddelse blev det dog kun i 9 Aar. 1364 pantsatte hans Sønner Peder og Laurits Slottet til Johan Æuer, og fra ham gik det straks videre til Kongen, der lod det styre ved Lensmænd, af hvilke nævnes Fikke Moltke og Johan Tyborg. Men heller ikke Kronen beholdt det i lang Tid. Da Valdemar Attertag var død 1375, mødte Biskop Niels fra Roskilde frem med en Række Klager over alle de Forurettelser, han havde lidt fra den afdøde Konges Side. Dronning Margrethe, i hvis Politik det var et vigtigt Led at staa sig godt med Gejstligheden, skyndte sig da at forsone Biskoppen ved at skænke Bispestolen en Række Gaver i Penge og Gods, og deriblandt Nebbeslot til evig Tid; Aaret efter bekræftede den unge Kong Oluf Gaven.¹⁾ Fra nu af hører vi intet om Nebbeslot. Vi kan tænke os, at Bispen har holdt en Forvalter derude til at styre Godset, hvis han ikke simpelt hen har ladet de Fæstebønder, der hørte under Slottet, bringe deres Afgifter til Roskilde, medens Bygningerne fik Lov at forfalde. Ved Reformationen har vel saa Kronen inddraget

¹⁾ Script. rer. Dan. IV. S. 493 og VII. S. 64, Trap: Danmark, 3. Udg. II., S. 315, Kornerup: Roskilde S. 189 og 219.

Nebbeslot under sig tillige med Gejstlighedens øvrige Jordegods.

Nebbeslot har saa ligget hen som Ruin, og vi tør vel antage, at det er gaaet her som andre Steder; Omegnens Bønder har brudt løs af Stenene for at udbedre deres Gaarde dermed. Værre gik det dog ud over Slottets Rester, da man anlagde Dæmningen mellem Kattinge Sø (eller som den tidligere kaldtes: Nebbesø) og Fjorden, og i Midten af det attende Aarhundrede Kattinge Værk. Thi Stenene dertil tog man uden videre fra Ruinerne, saa medens der omkring 1750 stod høje og stærke Mure tilbage, var de 50 Aar senere næsten helt forsvundet. Der var dog saa meget tilbage, at vi af de Beretninger om Borgpladsen, der haves fra den og den efterfølgende Tid, kan danne os en svag Forestilling om, hvordan Slottets Grundplan har været.¹⁾

Paa Bakken nærmest ved Værket har vistnok Hovedbygningen staaet, og paa den lavere Bakke Syd derfor har der ogsaa staaet en Bygning af røde Mursten. Længere mod Syd, tæt Øst for den nuværende Sluse, har der været et Befæstningsværk, som vel har skullet beskytte Indgangen til Slottet. Denne „Bastion“ stod endnu i 1832 i omtrent 4 Meters Højde og havde en ejendommelig sekskantet Form. Dens ydre Omkreds var omtrent 60 Meter. Maaske er denne Befæstning en Levning af det ældste Nebbeslot. Fra den strakte der sig mod Nord og Øst uden om de to andre Forhøjninger en Vold, af hvilken der endnu ses svage Spor. Imellem denne Vold og de Høje, hvorpaa Slottet stod, var der Grave ligesom ogsaa mellem Højene indbyrdes. De har dog i umindelige Tider været tilkastede.

Meget af det, der var tilbage ved Aar 1800, er dog forsvundet siden. Aar for Aar har Ploven mere og mere udslettet Sporene af fordums Herlighed. Dog kunde man

¹⁾ Disse Efterretninger findes: Antikvarisk top. Arkiv i Nationalmusæet (fra 1808), Behrmann: Roskilde, S. 365 ff (1832), Orion II, S. 111 (1844).

endnu omkring 1850 se Fundamenter, bl. a. til en firkantet Bygning og lignende. Og nogle Aar senere begyndte den daværende Ejer af Jorden at grave i Voldstedet. Han skal have afdækket Tomten til en firkantet Bygning med et Ildsted, hvori han fandt en Ildrager. Men saa opgav han det og dækkede det hele til med Jord.

Nu gaar Ploven over det Sted, hvor i fordums Tid Nebbeslot laa. Men som vi har set, findes der i Jorden Levninger af den gamle Borg; og meget interessant vilde det være, om disse Ruiner kunde blive gravet ud. Vi ved jo, hvor vi skal søge dem, saa det vilde næppe blive ret besværligt, især da de sikkert ligger tæt under Overfladen. En Udgravning her vilde — til Ære for den, der lod det gøre — bringe et Stykke af Fortiden frem for Nutidens Øjne.
